

Jakie klauzule opcyjne w transakcji zbycia udziałów

Prawo opcji stanowi sposób minimalizacji ryzyk związanych z zakupem udziałów spółki kapitałowej, które nie stanowią całości kapitału zakładowego spółki. Mechanizm ten nie jest uregulowany wprost w polskim prawie. Istotą klauzul opcyjnych jest przyznanie jednej lub obu stronom umowy sprzedaży udziałów takich uprawnień, które umożliwią im w przyszłości zbycie lub nabycie udziałów w spółce od pozostałych wspólników (jednego lub kilku).

Wprowadzenie takich klauzul do umowy może być spowodowane próbą rozwiązania potencjalnych sporów pomiędzy wspólnikami, kiedy ich wizje prowadzenia biznesu będą rozbieżne. Zabezpieczają one również, gdy jedna ze stron transakcji przewiduje możliwość wycofania się z biznesu w określonym czasie. W zależności od tego, jaki interes chcą zabezpieczyć strony transakcji, mogą one skorzystać z klauzul:

- call option – gwarantuje uprawnionej stronie możliwość nabycia w przyszłości od zobowiązanej strony określonej liczby udziałów,
- put option – gwarantuje uprawnionej stronie możliwość zbycia w przyszłości zobowiązanej stronie określonej liczby udziałów,
- buy-sell option – stanowi połączenie obu wskazanych wyżej klauzul i gwarantuje uprawnionej stronie zarówno możliwość nabycia w przyszłości od zobowiązanej strony określonej liczby udziałów jak i możliwość zbycia w przyszłości zobowiązanej stronie określonej liczby udziałów, wedle wyboru strony uprawnionej.

Jak jest u nas

Celem zastosowania klauzul opcyjnych jest przyznanie uprawnionemu możliwości skutecznego wykonania prawa opcji. Jednak samo zamieszczenie klauzuli opcyjnej w umowie sprzedaży udziałów lub jakimkolwiek innym, odrębnym dokumencie nie wywołuje żadnych skutków prawnych w sytuacji uchylania się przez zobowiązanego od jego wykonania. W takich sytuacjach powstają jedynie roszczenia odszkodowawcze. Z tego powodu, aby klauzule opcyjne wywoływały na gruncie prawa polskiego pożądany skutek prawny, konieczne jest ich ujęcie w ramach znanych polskiemu prawu mechanizmów. W obrocie najczęściej spotyka się prawo opcji oparte na umowie przedwstępnej lub ofercie.

W oparciu o ofertę

Konstrukcja klauzul opcyjnych oparta o ofertę zakłada, że zobowiązany w dniu zawarcia umowy, w samej umowie sprzedaży udziałów lub w odrębnym dokumencie, składa uprawnionemu ofertę sprzedaży posiadanych przez siebie udziałów (call option), ofertę kupna udziałów posiadanych przez uprawnionego (put option) lub obie oferty łącznie (buy-sell option).

Należy także pamiętać, że oferta stanie się podstawą zawarcia umowy, jeżeli będzie zawierać w sobie kilka elementów. Przede wszystkim powinna ona:

- określać istotne postanowienia przyszłej umowy zbycia udziałów, a więc przedmiot umowy (definiować udziały będące jej przedmiotem);
- wskazywać cenę, za jaką prawa udziałowe mają zostać nabyte.

Przy tym składający ofertę zamiast określać cenę sztywno, może ograniczyć się do wskazania formuły wyliczania ceny. Będzie to szczególnie wskazane, gdy prawo opcji ma być przyznane na

długi okres czasu. Decydując się na wprowadzenie w ofercie formuły wyliczenia ceny zamiast ceny sztywnej, dla ograniczenia możliwych sporów co do ceny, wskazane jest także określenie w umowie opcji mechanizmu rozstrzygnięcia rozbieżności stron w wyliczaniu ceny sprzedaży, przykładowo poprzez poddanie takiego sporu do rozstrzygnięcia biegłemu wybranemu przez strony. Oferta powinna także określać okres jej obowiązywania, a więc termin, w jakim uprawniony może ofertę przyjąć, wykonując tym samym przysługujące mu prawo opcji. Uprawniony powinien też zadbać, aby w ofercie znalazło się oświadczenie o jej nieodwołalności, inaczej zobowiązany po złożeniu oferty będzie mógł ją odwołać co spowoduje wygaśnięcie prawa opcji po stronie uprawnionego.

Umowa przedwstępna

Strony w dniu zawarcia umowy mogą również w samej umowie sprzedaży udziałów lub w odrębnym dokumencie zawrzeć przedwstępną umowę sprzedaży udziałów posiadanych przez zobowiązanego (call option), przedwstępną umowę sprzedaży udziałów posiadanych przez uprawnionego (put option) lub obie umowy przedwstępne łącznie (buy-sell option).

Umowa przedwstępna powinna określać istotne postanowienia przyszłej umowy zbycia udziałów, a więc:

- przedmiot umowy (definiować udziały będące jej przedmiotem);
- cenę nabycia prawa udziałowego (podobnie jak w przypadku oferty);
- termin do zawarcia umowy przyrzeczonej.

Umowę należy ukształtować jako jednostronnie zobowiązującą ze względu na charakter prawa opcji, które powinno przysługiwać wyłącznie uprawnionemu. Inaczej, zobowiązanym z umowy przedwstępnej byłby także uprawniony co dawałoby de facto zobowiązanemu prawo do żądania skorzystania z prawa opcji przez uprawnionego, co nie jest celem wprowadzania prawa opcji.

Dla wykonania umowy opcji w przypadku, gdy skorzystano z konstrukcji umowy przedwstępnej, konieczne jest i tak dalsze współdziałanie stron. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy zobowiązany, zawierając umowę przedwstępną zdecyduje się udzielić nieodwołalnego pełnomocnictwa, do złożenia przez drugą stronę określonego oświadczenia woli. Także, jeżeli umowa przedwstępna zostanie zawarta w odpowiedniej formie, wymaganej dla ważności umowy sprzedaży, i będzie określała istotne postanowienia umowy sprzedaży stronie uprawnionej będzie przysługiwało roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży udziałów, które w przypadku odmowy zobowiązanego może być dochodzone na drodze sądowej. —Karolina Durbacz

Zdaniem autorki

Klauzule opcyjne mogą stanowić skuteczny sposób rozwiązywania sporów między współnikami w przypadku, gdy ich wizje odbiegają od siebie. Stanowią one swoiste zabezpieczenie przed ryzykiem gospodarczym wejścia do spółki nowego współnika i jego negatywnymi konsekwencjami dla spółki. Klauzule opcyjne mogą także zabezpieczać, gdy jedna ze stron transakcji przewiduje możliwość wycofania się z biznesu w określonym czasie. Z tego powodu należy rozważyć zamieszczenie ich w umowie zbycia pakietu udziałów w spółce.

Autor: Karolina Durbacz, prawnik, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy